

A-11746 Duplum

NSVL KOHTU RAHVAKOMISSARIAADI ÜLELIIDU-
LINE JURIIDILISTE TEADUSTE INSTITUUT

RAHVAKOHTUNIKU JA RAHVAKAASISTUJA
BIBLIOTEK

A. F. KLEINMAN

**KOHTU OTSUSTE JA MÄÄRUSTE
PEALE EDASIKAEBAMINE JA
PROTESTIMINE TSIVIILASJUS**

TOIMETANUD I. T. GOLJAKOV

RK „TEADUSLIK KIRJANDUS“
TARTU 1941

Kohtuorganid on viimasel ajal täienenud uute kohtutegelastega, kel puudub veel vajalik vilumus kohtutöös.

Need seltsimehed vajavad igapäevast praktilist abi.

„Rahvakohtuniku ja Rahvakaasistuja Biblioteegil“ on ülesandeks täita lünka populaarjuriidilises kirjanduses. Biblioteek koosneb annetest, mis käsitlevad üksikuid küsimusi kriminaal-, tsiviil-, kohtu- ja teistest õiguse harudest.

NSVL KOHTU RAHVAKOMISSARIAADI ÜLELIIDU-
LINE JURIIDILISTE TEADUSTE INSTITUUT
RAHVAKOHTUNIKU JA RAHVAKAASISTUJA
BIBLIOTEK

A. F. KLEINMAN

KOHTU OTSUSTE JA MÄÄRUSTE
PEALE EDASIKAEBAMINE JA
PROTESTIMINE TSIVIILASJUS

TOIMETANUD I. T. GOLJAKOV

RK „TEADUSLIK KIRJANDUS“
TARTU 1941

Tõlgitud teose järgi: А. Ф. Клейнман «Обжалование и опротестование судебных решений и определений по гражданским делам». Юридическое издательство НКЮ СССР. Москва, 1939.

Tõlkija: A. Nieländer.

9178
A-11726

Peatoimetaja **H. Krups** Vastutav toimetaja E. Ilus. Tehniline toimetaja J. Ots. Korrektor A. Sang. MB 1227. Trükik. tellim. nr. 9. Ladumisele antud 31. XII 40. Trükkimisele antud 27. I 1941. Paberi formaat 51,5 × 73. $\frac{1}{32}$. Laotihedus trükipoognas 24 300. Autoripoognaid 0,87. Trükipoognaid 1,5. Tiraaž 4500. Trükitud Natsionaliseeritud „Noor-Eesti“ trükikojas, 1941, Tartu, Aia 19. Hind 80 kop. А. Ф. Клейнман: «Обжалование и опротестование судебных решений и определений по гражданским делам». На эстонском языке. Эгосиздат «Научная Литература», Tartu.

I peatükk.

OTSUSE PEALE EDASIKAEBAMISE ÕIGUSE TÄHTSUS.

NSVL, liidu- ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seaduse § 15 kohaselt võivad kõigi kohtute — välja arvatud NSVL Ülemkohus ja liiduvabariikide Ülemkohtud — otsuste ja määruste peale hagejad, kostjad ja nende huvide esindajad seaduses antud korras kõrgema astme kohtule edasi kaevata või prokurör proteste esitada.

Poolte edasikaebamise õigus kohtu otsuse peale on nõukogude tsiviilprotsessis üks tähtsamaid poolte õiguste protsessuaal-tagatise. Edasikaebamise õigus sisaldab õiguse nõuda kõrgema astme kohtult alama astme kohtu otsuse õigsuse kontrollimist, õiguse tõendada esimese astme kohtu otsuse ebaõigsust ja nõuda selle tühistamist, õiguse taotella oma õiguste ja seaduslike huvide kaitset ja valvet.

Kodanlikus protsessis fašistlikes riikides on edasikaebamine piiratud, sõltuvalt vaieldavast summast. Näit. Poolas on kassatsioonikaebus lubatud ainult siis, kui vaieldav summa on üle 500 zloti; Saksamaal on lubatud apellatsioonikaebus ainult vaidlusasjus üle 100 marga, kaebus apellatsioonikohtu otsuse peale aga ainult vaidlusasjus üle 6000 marga.

Need edasikaebamise kitsendused kodanlikes ja fašistlikes riikides võtavad töötajailt võimaluse kaevata ebaõigete, nende huvisid riivavate otsuste peale.

Vastandina sellele võib NSVL-s, vaatamata asja liigile ja vaidluse hinnale, edasi kaevata igasuguse otsuse peale kõrgema astme kohtule, kes on kohustatud otsust kontrollima. NSVL-s võib edasi kaevata kõigi kohtute otsuste peale, välja arvatud kõrgemad kohtuorganid — NSVL Ülemkohus ja liiduvabariikide Ülemkohtud.

II peatükk.

EDASIKAEBAMISE LOOMUS NÕUKOGUDE PROTSESSIS.

Kodanlikus protsessis on mitmesuguseid edasikaebamise vorme. Esimese astme kohtu otsuse peale võib apellatsiooni korras kaevata edasi teise astme kohtule, kellel on õigus teha uut sisulist otsust. Apellatsioonikohtu otsuse peale võib omakorda kassatsiooni korras kaevata edasi arvult kolmandasse kohtusse. Kassatsioonikohus sisulist otsust ei tee: ta ainult kontrollib, kas ei ole rikutud seadust, tühistab otsuse seaduserikkumise korral ja saadab asja tagasi teise astme kohtule uueks läbivaatamiseks.

Peab tähendama, et kodanlikes riikides on nii apellatsiooni- kui ka kassatsioonikohtud seotud kaebuse raamiga: nad kontrollivad ainult otsuse seda osa, mille peale on edasi kaevatud; kontrollivad ainult neid rikkumisi, millistele kaebaja on näidanud; kontrollivad otsust ainult nende isikute suhtes, kes kaebuse on esitanud.

Nõukogude sotsialistlik protsess seevastu heitis esimesest eksisteerimise päevast peale otsustavalt kõrvale apellatsiooni põhimõtte edasikaebamises kohtu otsuste peale.

24. novembril 1917 antud Kohtudekreet nr. 1 proklameeris: „Kohalike kohtute otsused ja määrused on lõplikud ega kuulu edasikaebamisele apellatsiooni korras“ (§ 2). Sama põhimõtte esineb ka 1918. a. 30. novembril antud Rahvakohtu seaduses (§ 74). VIII kongressil vastu võetud parteiprogramm ütleb: „Nõukogude võim lõi endiste mitmesuguste korraldustega paljuastmeliste kohtute lõpmatu rea asemele ühtse kohtu ja lihtsustas kohtukorraldust, tehes selle rahvale absoluutselt kättesaadavaks ja kõrvaldades ta asjaajamisest igasuguse venitamise.“

Seetõttu on Nõukogude tsiviilprotsessis üldise reeglina juurdunud järgmine kord:

- a) sisuliselt vaadatakse asi läbi ainult esimese astme kohtus;
- b) kõrgema astme kohus ainult kontrollib alama astme kohtu otsuse õigsust.

VNFSV ja teiste liiduvabariikide Tsiviilprotsessi koodeksid tarvitavad nimetust „kassatsioonikaebus“ (näiteks VNFSV TsPK §-d 235, 238, 242, 245), „kassatsioonikord“ (§ 244) ja „kassatsiooni-revisjonikord“ (VNFSV TsPK § 245, 246). 1938. a. 16. augustil antud NSVL ja liidu- ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seadus ei tarvita neid termineid (nimetusi), vaid selle § 15 räägib edasikaebustest ja protestide esitamisest otsuste ja määruste peale lihtsalt kui kaebustest ja protestidest. Omal ajal kasutas Nõukogude seadusandlus terminit „kassatsioon“ just selleks, et näidata, et meie teise astme

kohtul ei tule asja sisuliselt ümber otsustada, ei tule asja kohta teha sisulist otsust, ei tule muutuda apellatsiooninstantsiks. Kuid Nõukogude protsessi kassatsioonikaebus ja kassatsioonikord esimese astme kohtu otsuste õigsuse kontrollimisel erines ja erineb alati põhjalikult kodanliku protsessi kassatsioonikaebusest ja kassatsiooni korras kaebuste läbivaatamisest; esiteks võivad NSVL-s pooled edasi kaevata igasuguse kohtuotsuse peale, teiseks ei ole nad seotud mingisuguste formaalsete põhjustega edasikaebamiseks, kolmandaks ei ole kõrgema astme kohus seotud kaebuse või protesti raamidega — kohus on kohustatud kontrollima revisjoni korras kogu asja, ja mitte ainult otsuse edasikaevatud osa; ta on kohustatud kontrollima, kas otsuses esineb ka niisuguseid üleastumisi, mida kaebuses või protestis ei ole näidatud; ta on kohustatud kontrollima otsuse õigsust mitte ainult selle poole suhtes, kes esitas kaebuse, vaid ka nende poolte suhtes, kes kaebust ei esitanud.

Et alla kriipsutada seda Nõukogude kassatsiooni erinevust kodanlikust kassatsioonist, et alla kriipsutada kõrgema astme kohtu ülalpool mainitud iseärasusi, võtsid VNFSV ja teiste liiduvabariikide TsPK-d — vastandina kodanlikule terminile „kassatsioonikord“ — menetluse märkimiseks kõrgema astme kohtu tarvitusele nimetuse asjade läbivaatamise „kassatsiooni-revisjoni“ kord.

Nõukogude süsteemi juures esineva edasikaebamise ja asjade teises kohtuastmes läbivaatamise korra näol tekkis ja arenes täiesti uus, iseseisev, eriline edasikaebamise tüüp ja süsteem, mis ei vasta kodanlikele apellatsiooni, kassatsiooni ja revisjoni instituutidele.

III peatükk.

ISIKUD, KELLEL ON ÕIGUS KAEBUSI JA PROTESTE ESITADA, NING PÕHJUSED OTSUSE TÜHISTAMISEKS.

Kaebust kohtu otsuse peale võivad esitada isikud, kes asjast osa võtavad, s. o. hagejad, kostjad, ja iseisivate nõudmistega kolmandad isikud; kolmandad isikud, kes asjast osa võtavad hageja või kostja pool; poolte ja kolmandate isikute esindajad. Protesti kohtu otsuse peale võib esitada prokurör sõltumata sellest, kas ta võttis asjast osa või ei võtnud (Kohtukorralduse seaduse § 15, VNFSV TsPK §-d 235, 167, 168, 169).

VNFSV TsPK § 237 näeb ette, et otsuse tühistamise põhjuseks võib olla:

- a) kehtivate seaduste, eriti TsPK § 4 rikkumine või ebaõige kohaldamine,
- b) otsuse ilmne vasturääkivus asja faktilistele oludele, mis on asja otsustanud kohtu poolt kindlaks tehtud.

Nõukogude seaduste täpset ja kõrvalekaldumatut täitmist pidasid seltsimehed Lenin ja Stalin alati väga tähtsaks.

Nõukogude prokuratuuriseaduse väljatöötamise ajajärgul oma ajaloolises kirjas „„Kahekordsest“ alluvusest ja seaduslikkusest“, mis oli adresseeritud seltsimees Stalinile Poliitbüroo jaoks, kirjutas Vladimir Iljits, et „...seaduslikkus ei tohi olla Kaluga või Kaasani oma, vaid ta peab olema ühtne, ülevenemaaline...“, et „...seaduslikkus peab olema üks, ja peapaheks kogu meie elus ja kogu meie ebakultuursuses on muinas-vene vaadete sallimine ja poolmetslaste har-

jumused, kes soovivad alal hoida eraldi Kaluga seaduslikkust ja Kaasani seaduslikkust (L e n i n, Teosed, XXVII k., lk. 298, 299).

Selle V. I. Lenini näpunäite teostamine on tähtsaimaks ülesandeks nõukogude kohtule, tähtsaimaks ülesandeks sotsialistlikule õigusemõistmisele.

Kõnes I Üleliidulisel kolhoosnikute-löögirühmlaste kongressil näitas seltsimees Stalin, et ekspluateerimisühiskondades on seaduslikkus suunatud valitseva klassi, ekspluateerijate kaitseks.

Rääkides sellest, kuidas Suur Oktoobrirevolutsioon erineb kõigist ajaloos tuntud revolutsioonidest, rõhutas seltsimees Stalin, et kõik need revolutsioonid olid ühekülgsed seepärast, et nende juures asendus üks töötajate ekspluateerimise viis teise ekspluateerimise viisiga, kuid ekspluateerimine ise jäi püsima, ühed ekspluateerijad asendusid teiste ekspluateerijatega.

„Orjuse ajal lubas „seadus“ orjapidajatel orje tappa. Pärisoriliku korra juures lubas „seadus“ mõisnikel pärisorje „ainult“ müüa. Kapitalistlike kordade juures lubab „seadus“ „ainult“ tõugata töötajaid töötaolekusse ja vaesumisse, laostumisse ja näljasurma.“ (S t a l i n, Leninismi küsimused, 10. tr., lk. 527).

Vastupidi sellele vabastas meie Suur Oktoobrirevolutsioon rahva kõigist ekspluateerimisviisidest, ja sotsialistlik seaduslikkus, mis esineb Nõukogude töötava rahva tahteavaldusena, teenib seepärast töötajate huvisid, teenib kommunistliku ühiskonna ülesehitamist ning on võimsaks vahendiks võitluses rahva-vaenlastega, kaitseabinõuks töötajate õiguste ning huvide ja Nõukogude riigi kindlustamisel.

Kohtukorralduse seaduse § 2 kohaselt on õiguse-

mõistmise ülesandeks „nõukogude seaduste täpse ja kõrvalekaldumata täitmise kindlustamine kõigi NSVL asutiste, organisatsioonide, ametiisikute ja kodanike poolt.“ Esimeses järjekorras peab Rahvakohus ise asju otsustama seaduste alusel ja seepärast põhjustab seaduse rikkumine või ebaõige kohaldamine esimese astme kohtu mitteseadusepärase otsuse äramuutmise kõrgema astme kohtu poolt.

Ainult sel korral, kui mingi tsiviilõigusliku küsimuse lahendamiseks ei ole seaduse juhendeid, võib rakendada VNFSV TsPK § 4, mis ütleb: „Seaduse või korralduse puudusel mõne asja otsustamiseks kohus otsustab selle silmas pidades nõukogude seadusandluse üldisi aluseid ja Töölis-Talupoegade Valitsuse üldist poliitikat.“

Sel juhtumil peab kohus oma otsuses väljendama, millistele seadusandluse üldistele alustele, millisele üldisele poliitikale ta oma otsuse just põhjendas. Sääraste viidete puudumine otsuses võib põhjustada kohtuotsuse tühistamise. Otsus võidakse tühistada ka siis, kui kohus on rakendanud TsPK § 4, kuigi seaduses on otsene juhend vaieldava õigusküsimuse kohta.

Rahvakohus kuulab ära pooled, kontrollib tõendeid, hindab tõendeid vabalt oma sisemise veende järgi ja teeb sel alusel kindlaks asja faktilised olukorrad. Teinud kindlaks tegelikud faktid, tegelikud suhtlused poolte vahel, määrab kohus seaduse alusel kindlaks poolte õigused ja kohustused. Kohtu järeldused poolte õiguste ja kohustuste kohta peavad vastama neile faktidele, mis kohus leidis olevat kindlaks tehtud. Kui kohtu järeldused poolte õiguste ja kohustuste kohta on ilmses vastuolus kohtu poolt kindlaks tehtud asja faktiliste olukordadega, on see väga tõsine

põhjus otsuse tühistamiseks tema põhjendamatusetõttu.

NSVL, liidu- ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seaduse § 15 räägib kõrgema astme kohtukohustusest kontrollida alama astme kohtu kaevatud otsuse või määruse seaduslikkust ja põhjendatust.

Kohtupraktikas esineb mitte ainult poolte tsiviilõigusi ja kohustusi määravate tsiviil-materiaalseaduste rikkumist, vaid ka nende protsessuaal-seaduste rikkumist, mis määravad tsiviilõiguslike vaidluste lahendamise korra, kohtu ja poolte protsessuaalõigused ja kohustused. Säärast liiki protsessuaalse korra rikkumisi tuleb pidada tingimatuiks põhjusteks otsuse tühistamiseks neil juhtudel, kui kohus on rikkunud tsiviilprotsessi koodeksi elementaarseid nõudeid, nagu näiteks asja arutamine mitteõiges kohtukoosseisus, asja lahendamine, mis ei kuulu kohtuorganite võimkonda, otsuse tegemine isikute suhtes, keda ei ole asjast osavõtmiseks juurde tõmmatud jne., või kui oli aset leidnud poolte protsessuaalsete põhiõiguste oluline rikkumine, näit., asja otsustamine asjaarutamise ajast teatamata jäetud poole puudumisel, poolelt võimaluse võtmine tõendada sääraseid fakte, millel on tähtsus asja kohta jne. (vt. NSVL Ülemkohtu 52. pleenumi 28. oktoobril 1935 antud määrust „Protsessuaalnormidest valju kinnipidamise kohta tsiviilprotsessis“).

IV peatükk.

KAEBUSE JA PROTESTI SISU.

TsPK § 236 kohaselt peab kaebus kohtuotsuse peale sisaldama järgmist:

- 1) missugust otsust nimelt ja mis asjas peab kaebaja ebaõigeks,
- 2) milles on otsuse ebaõigsus,
- 3) palve otsuse täielikuks või osaliseks tühistamiseks.

Kuid ka neil juhtudel, kui kaebaja piirdub tähendusega otsuse ebaõigsuse kohta, esitamata motiive ja palumata otsuse tühistamist, tuleb siiski kaebus vastu võtta.

Kaebusele tuleb lisada vastaspoole asjaosaliste arvule vastav hulk ära kirju, mis saadetakse neile tutvumiseks.

Lähtudes kaebaja poolt vaieldavast summast peab kaebus olema maksustatud ühtse riigilõivuga poolal määral, võrreldes hagide avalduste jaoks ettenähtud määradega (TsPK § 35). Kui näiteks 5000 rubla suuruses hagi kohus mõistis kostjalt hageja kasuks välja 4000 rubla ja hageja esitab kaebuse otsuse peale, tuues ette, et kohus jättis ebaõigelt välja mõistmata ülejäänud 1000 rubla, siis on kaebaja poolt vaieldav summa 1000 rubla, millest lähtudes tuleb võtta kaebajalt 1% ühtset riigilõivu, s. o. 10 rubla. Kui samas asjas kaebuse annab kostja, kes leiab, et kohus ebaõigelt välja mõistis hagejale 4000 rubla ja et hagi oleks tulnud täies ulatuses tagasi lükata, siis on kaebaja poolt vaieldav summa 4000 rubla ja kaebus kuulub maksustamisele ühtse riigilõivuga 40 rubla suuruses.

Kaebuse ära kirjad ja riigilõiv tuleb esitada koos kaebusega. Erandjuhtudel võib esimese astme kohus jätta kaebuse käiguta ja anda kaebajale tähtaja lõivu tasumiseks (§ 239).

Prokuröri protestis peab samuti kui poolte kaebuses olema ära tähendatud otsus, mida prokurör peab

ebaõigeks, motiivid otsuse tühistamiseks ja palve otsus tühistada, muuta või asi lõpetada.

Prokuröri protest ei kuulu riigilõivuga maksustamisele.

V peatükk.

KAEBUSE VÕI PROTESTI ESITAMISE KORD.

Seadus määrab kaebuse või protesti esitamiseks 10-päevalise tähtaja, arvates sellest päevast, kui kohtu poolt on kuulutatud motiveeritud otsus, sest poolel, kes soovib kohtu otsuse peale kaebust esitada, on tarvis teada motiive, kohtu kaalutlusi, millistega otsus on põhjastatud. Kui hageja või kostja laskis mööda otsuse peale edasikaebamise tähtaja kaaluvail põhjustel (raske haigus, looduslik õnnetus jne.), peab pool möödalastud tähtaja ennistamise palvega pöörduma selle kohtu poole, kes otsuse tegi, esitades ühes selle palvega ka kaebuse kohtuotsuse peale (VNFSV TsPK § 63 ja teiste liiduvabariikide TsPK-de vastavad paragraafid).

Prokurör, kes ei võtnud osa asja arutamisest esimese astme kohtus ja sai teada tehtud otsusest alles peale kümnepäevalise tähtaja möödumist, võib samuti paluda kohut ennistada talle, prokurörile, tähtaeg protesti esitamiseks otsuse peale.

Kaebust või protesti saades kontrollib kohtunik, kas see on esitatud seaduses määratud tähtajal, võtab kaebajalt ühtse riigilõivu — kui kaebaja ei ole seadusega vabastatud selle tasumisest — ja peab hiljemalt kolme päeva jooksul kaebuse ühes asjatoimikuga esitama kõrgema astme kohtule ja saatma samaaegselt ära kirjad kaebusest vastaspoole asjaosalistele.

VI peatükk.

SELETUS KAEBUSE KOHTA.

Poolel, kes on saanud ära kirja kaebusest, on õigus viie päeva jooksul, arvates selle saamisest, esitada kohtule, kes asja otsustas, seletust kaebuse kohta, milles ta võib ümber lükata kaebaja põhjendeid, tõendada kaebuse alusetust, põhjendamatus ja omalt poolt tõendada kohtuotsuse õigust. Koos seletusega tuleb esitada ära kirjad vastaspoole asjaosalistele (VNFSV TsPK § 240 ja teiste liiduvabariikide TsPK-de vastavad paragraafid).

Kohus, kes on teinud otsuse, saadab seletuse kaebuse kohta kõrgema astme kohtule, ära kirjad aga vastaspoole asjaosalistele.

Kohtupraktikas esineb tihti juhtumeid, kus pool esitab seletuse kaebuse kohta otseselt sellele kõrgema astme kohtule, kes vaatab läbi kaebust alama astme kohtu otsuse peale.

VII peatükk.

KAEBUSTE JA PROTESTIDE LÄBI- VAATAMISE KORD.

Kõrgema astme kohus, kuhu on saadetud asi ühes kaebusega või protestiga, vaatab asja läbi avalikul kohtuistungil, välja arvatud TsPK § 95 ettenähtud juhtumid (kui on nõutav riikliku saladuse hoidmine või kui asjaolud puutuvad poolte intiimellu).

Pooltele peab teatama kaebuse või protesti arutamise päevast (liiduvabariigi Ülemkohtus toimub pooltele teatamine arutusele määratud asjade nimestiku ülespanemisega kohtuhoones mitte varem kui 5 päeva enne kohtuistungit).

Poolte mitteilmumine, kellele asjaarutamise päevast on teatatud, ei takista asja arutamist poolte kaebusel või prokuröri protestil.

Kõrgema astme kohtu istungile ilmunud pooltel on õigus esitada kohtule oma suulisi seletusi. Kui kohtuliige asja ette on kandnud, antakse sõna esmalt kaebajale tema poolt esitatud kaebuse kinnitamiseks ning põhjendamiseks, ja siis vastaspoolele kaebaja põhjendite ümberlukkamiseks.

Seejuures võivad protsessikaaslased (kaashagejad või kaaskostjad) hiljemalt esimesel asjas peetaval kohtuistungil ühineda kaashageja või kaaskostja poolt esitatud kaebusega ka sel juhul, kui nad ise kaebust õigeaegselt ei esitanud.

NSVL, liidu- ja autonoomsete vabariikide kohtukorralduse seadus annab pooltele ja prokurörile õiguse esitada kõrgema astme kohtule uusi materjale peale nende, mis olid esitatud alama astme kohtule; kõrgema astme kohus kontrollib otsuse seaduslikkust ja põhjendatust kõigi ülalloeeteldud materjalide põhjal (§ 15).

Kaebuse arutamisel kõrgema astme kohtu poolt võib prokurör anda kirjaliku või suulise arvamuse otsuse õigsuse või ebaõigsuse küsimuses, kaebuse või protesti põhjendatuse või alusetuse küsimuses.

VIII peatükk.

KÕRGEMA ASTME KOHTU MÄÄRUSE SISU.

Kontrollitud kaevatud või protestitud otsuse seaduslikkust ja põhjendatust, võib kõrgema astme kohus tunnistada otsuse kas õigeks või ebaõigeks.

Esimesel juhtumil lükkab kõrgema astme kohus kaebuse või protesti tagasi, otsuse aga jätab jõusse. Võib olla niisuguseid juhtumeid, kus esimese astme kohtu otsus sisuliselt on õige, kuigi esimese astme kohus oli lubanud ebaõigsusi ja protsessuaalseaduste rikkumist. Neil juhtumel peab kõrgema astme kohus otsuse jõussejätmise määruse kõrval tegema veel e r i - m ä ä r u s e tekkinud ebaõigsuste kõrvaldamise vajaduse kohta edaspidisest kohtupraktikast.

Kui aga kõrgema astme kohus tunnistab alama astme kohtu otsuse ebaõigeks, siis on tal õigus:

1) tühistada otsus täielikult või osaliselt ja anda asi uueks otsustamiseks alama astme kohtule samas või teises kohtukoosseisus, kui asja faktiline külg ei ole küllaldasel määral kindlaks tehtud ja tarvilik on koguda täiendavaid tõendeid asja kohta;

2) tühistada otsus ja lõpetada asja menetlus, kui asi ei kuulu kohtu võimkonda, vaid tuleb arutada teiste organite poolt (arbitraaž, haldusorganid jne.), samuti ka siis, kui hagejal puudub hagemisõigus (näiteks kui hageja ei avaldanud kostjale nõudlust kahjutasu saamiseks raudteel, vee-, õhu- jne. teel transporteeritava kauba mittekättetoimetamise või riknemise eest);

3) muuta otsus, kui ei ole vaja täiendavate tõendite kogumist ja kontrollimist, ja kui muudatused põhjustab see, et esimese astme kohtus seadust ebaõigelt on kohaldanud, või kui otsus ei vasta esimese astme poolt kindlaks tehtud faktilistele asjaoludele (TsPK § 246).

Lõpuks on teise astme kohtul õigus tööasjus tühistada alama astme kohtu otsust ja otsustada asja sisuliselt, andmata seda uueks otsustamiseks, ainult

sel korral, kui asja faktiline külg on purgivalt kindlaks tehtud, kui ei ole vaja täiendavate tõendite kogumist ja kontrollimist ja kui esimese astme kohus on rikkunud juhendeid, mis kõrgema astme kohus andis talle esimese otsuse tühistamisel samas asjas, samuti ka siis, kui on vaja muuta ainult otsuse põhjustust (§ 246-a). Kõrgema astme kohtu juhendid on esimese astme kohtule, kes asja peale otsuse tühistamist uuesti läbi vaatab, kohuslikud (§ 248). Kõrgema astme kohtu määruuses peavad sisalduma need kaalutlused, mille põhjal esimese astme kohtu otsus tühistati või jõusse jäeti. Ta peab olema motiveeritud küllaldase täielikkusega, sest ta on väga tähtsaks dokumendiks alama astme kohtule, kes võib määruusest teada saada, mis pärast ta otsus jõusse jäeti või tühistati, milles seines seaduse rikkumine või missugustest protsessuaalsetest vormidest kinni ei peetud, milles väljendus asjas kogutud faktilise materjali puudulikkus jne. Kõik need instruktiivsed näpunäited on tarvilikud alama astme kohtule nii selleks, et õigelt lahendada asja, milles otsus tühistati, kui ka selleks, et aru saada tehtud vigade sisust ja neist edaspidises praktikas hoiduda.

IX peatükk.

ERIKAEBUSED.

Kohtu määruste peale edasikaebamise küsimusele on pühendatud Kohtukorralduse seaduse § 15 ja VNFSV TsPK § 249, kusjuures viimast tuleb lugeda muudetuks selles osas, milles ta räägib vastu Kohtukorralduse seadusele.

Erikaebuseks, eralduseks kassatsioonikaebusest, nimetatakse kaebust, mis on esitatud mitte kohtu

otsuse, vaid ainult määruse peale, s. o. kohtu otsuse peale protsessi üksikus küsimuses, mis asja sisuliselt ei lahenda.

Erikaebusi kohtu määruse peale võib anda kas koos kassatsioonikaebusega kohtu otsuse peale (niisuguseid kaebusi võib anda igasuguse kohtu määruse peale) või jälle kassatsioonikaebusest lahus enne või pärast kohtuotsuse tegemist. Viimasel puhul määrab TsPK § 249 asja venitamise ja sisulise otsustamisega viivitamise vastu võitlemise otstarbel, et niisuguseid erikaebusi (lahus kassatsioonikaebusest) võib anda ainult niisugustel juhtudel, mis TsPK-s eriti ette on nähtud ja peale selle siis, kui kohtu määrus asja edasist liikumist ei võimalda.

Ex bibl. univ. Tart.

TsPK-s on rida paragraafe, mis näevad otseselt ette poole õiguse, anda kohtu määruse peale erikaebust lahus kassatsioonikaebusest, näiteks mittealluvuse tõttu hagiavalduse mittevastuvõtmise küsimuses (§ 31), hagi hinna määramise ja kulude arvestamise küsimustes (§ 47), hagi kindlustamise küsimuses (§ 91), otsuse viivitamatu täitmise lubamise või sellest keeldumise küsimustes (§ 187-g) jne. Kuid peale nende juhtumite on kohtumäärusi, mis lõpetavad asja menetluse ja võtavad pooltelt võimaluse saavutada asja edasist liikumist. Näit. kui pool taotleb kohtuotsuse peale kaebuse andmiseks mõjuval põhjusel möödastatud tähtaja ennistamist, kuid kohus teeb tähtpäeva ennistamises äraütleva määruse, siis niisugune määrus võtab võimaluse asja edasiseks liikumiseks ja seepärast võib selle peale kaebust anda; või kui näiteks hageja palus kohut vabastada teda ühtsest riigilõivust ja menetluse kuludest, kuna tal selleks küllaldased varalised vahendid puuduvad, ja kui kohus

määras selle palve tagasi lükata, siis niisugune määrus samuti võtab hagejal võimaluse hagi esitada ja selle määruse peale võib anda erikaebuse. Kohtukorralduse seaduse § 15 kohaselt lähevad kaebused kohtumääruste peale arutusele kõrgema astme kohtus, — sellega ühtlasi muudetakse VNFSV TsPK § 249 ette nähtud kord, mille järgi kaebused rahvakohtunike määruse peale kuulusid läbivaatamisele sama rahvakohtuniku poolt rahvakaasistujate osavõtul, kuna kaebused kraikohtu poolt esimese astme kohtuna tehtud määruse peale kuulusid läbivaatamisele samas kraikohtus kassatsioonikohtu koosseisus.

Prokuröri on õigus esitada kohtu määruse peale protesti ka kõrgema astme kohtule.

Kohtu määruste peale antud erikaebuste ja prokuröri protestide läbivaatamise kord on samasugune kui kohtu otsuste peale antud kassatsioonikaebuste ja protestide läbivaatamise kord.

Kohtu määruse peale kaebuse või protesti esitamise tähtjaks on 5 päeva.

X peatükk.

KOHTU OTSUSTE JA MÄÄRUSTE UUS LÄBI- VAATAMINE JÄRELEVALVE KORRAS.

Edasikaebamine otsuste peale on harilikuks viisiks veel jõustumata kohtuotsuse puuduste parandamiseks poolte algatusel.

Harilikult lõpeb sellega tsiviilasja menetlus (vaidluse sisuline lahendamine esimese astme kohtus, seaduslikkuse ja põhjendatuse kontrollimine teise astme kohtus). Otsus jõustub ja kuulub täitmisele.

Seaduse stabiilsus nõuab kohtuotsuse stabiilsuse

ja püsivuse tagamist, poolte õiguste ja kohustuste kindelolekut, mis on tuvastatud jõustunud kohtuotsusega. Seepärast on jõustunud otsuste ja määruste protestimine erandkorraks, et parandada kohtuotsuse eriti olulisi puudusi, mil on nii suur tähtsus, et otsus ühelgi tingimusel ei või jääda jõusse, vaid tuleb tingimata tühistada.

Kohtukorralduse seaduse § 16 kohaselt võivad jõustunud otsuste ja määruste peale proteste esitada ainult NSVL prokurör või liiduvabariikide prokurörid, NSVL Ülemkohtu esimees või liiduvabariikide Ülemkohtute esimehed. Protesti esitades võivad nad protestitud otsuse täitmise kuni järelevalvemenetluse lõppemiseni seisma panna. Peale loeteldud isikute ei ole kellelgi õigust esitada jõustunud otsuse ja määruse peale protesti järelevalve korras ja peatada otsuse või määruse täitmist. Vastavalt NSVL Kohtu RK ja ja NSVL Prokuröri käskkirjale 19. septembrist 1938. a., on rajooni-, ringkonna-, oblasti- ja kraiprokuröridele, ringkonna-, oblasti- ja kraikohtu ning autonoomse NSV Ülemkohtu esimeestel õigus välja nõuda vasta-vaist kohtutest asju, millistes kohtuotsused on jõustunud. Kui nad väljanõutud asjaga tutvumisel avastavad, et otsus on ebaseaduslik või põhjendamatu, peavad nad tegema ettepaneku kõrgema astme prokurörile või kohtu esimehele protesti esitamiseks kohtuotsuse või määruse peale.

VNFSV TsPK XXIX peatüki 2. jagu (§ 254—254-d) säilitas oma jõu ainult protestimise põhjuste küsimuses, protestitud otsuse täitmise peatamise õiguse küsimuses, järelevalveinstantsi õiguste küsimuses (§ 254-b) ja järelevalve korras muudetud otsuse täitmise tagasipööramise küsimuses (§ 254-d). Kõiki

teisi sätteid tuleb lugeda jõukaotanuiks kui vasturääkivaid Kohtukorralduse seadusele (NSVL Konstitutsiooni § 20 kohaselt on liiduvabariigi seaduse lahkuminekul üleliidulisest seadusest kehtiv üleliiduline seadus).

Põhjuseks otsuse peale protesti anda on:

- 1) kehtivate seaduste eriti oluline rikkumine,
- 2) Töölis-Talupoegade Riigi ja töötava rahva huvide ilmne rikkumine.

Võrreldes neid otsuse muutmise põhjendeid TsPK § 237 ette nähtud põhjenditega järelevalve korras toimuva kassatsiooni puhuks, ei ole raske veenduda, et kohtu järelevalvekord on tõesti erandkord, mis kassatsiooni-edasikaebamise kõrval on tarvilik tagamiseks, et kohtuorganid nõukogude seadusi õigelt ja ühtselt rakendavad, ja et teda tuleb kasutada ainult erandjuhtumel.

Protestis jõustunud otsusele või määrusele peab olema tähendatud, milles nimelt seisneb eriti oluline seaduse või ilmne riigi ja töötajate huvide rikkumine ja mida tuleb teha järelevalveinstantsil seaduslikkuse jaluleseadmiseks.

Järelevalvet liiduvabariigi kohtute tegevuse üle teostab liiduvabariigi Ülemkohus, kõigi liiduvabariikide kohtute üle — NSVL Ülemkohus, kuna protestid NSVL Ülemkohtu kolleegiumide otsuste ja määruste peale antakse läbivaatamiseks NSVL Ülemkohtu pleenumile (Kohtukorralduse seaduse §-d 51, 64, 74, 75).

Protestid jõustunud otsuste ja määruste peale vaadatakse läbi avalikul kohtuistungil. Liiduvabariikide Ülemkohtu ja NSVL Ülemkohtu tsiviilasjade Kohtukolleegiumidel ja NSVL Ülemkohtu pleenumil

on asjade arutamisel järelevalvekorras väga laiad õigused. Neil on õigus:

a) tühistada protestitud otsus ja anda asi esimese astme kohtule uueks läbivaatamiseks, kui on vaja täiendavate tõenduste kogumist ja kontrollimist faktiliste asjaolude kindlakstegemiseks, millel on oluline tähtsus asja õigeks lahendamiseks;

b) tühistada otsus ja lõpetada asja menetlus, kui hagejal puudub hagiõigus või kui asi ei kuulu kohtu võimkonda;

c) jätta jõusse üks asjas olevaist otsustest, kui see otsus on põhjendatud ja seaduslik,

d) otsus muuta või teha uus sisuline otsus, kui kõik faktilised asjaolud on asjas täielikult selgitatud ega ole vaja täiendavate tõendite kogumist ja kontrollimist (VNFSV TsPK § 254-b).

XI peatükk.

OTSUSTE UUS LÄBIVAATAMINE UUTE ASJAOLUDE ILMSIKSTULEKUL.

Otsuste uus läbivaatamine uute asjaolude ilmsikstulekul on samuti jõustunud otsuste parandamine erandkorras, ühenduses niisuguste uute ilmsikstulnud faktiliste asjaoludega, milliste mõjul kohtuotsus tuleb uuesti läbi vaadata.

Need uued faktilised asjaolud näitavad asjas kohtu poolt kogutud materjalide mittetäielikkust või kohtu poolt otsuse aluseks pandud tõendite paikapidamatust.

VNFSV TsPK § 251 loeteldud põhjused asja uueks läbivaatamiseks on järgmised:

1) uute asjaolude ilmsikstulek, millel on asja

kohta oluline tähtsus ja mis ei olnud ega võinud olla avaldajale teada;

2) tunnistajate valetunnistuste andmise ja poolte, nende esindajate, ekspertide ning asjast osa võtnud kohtuliikmete kuritegelike tegude kindlakstegemine kohtuotsusega;

3) kohtuotsusega kindlakstegemine, et dokumendid, millel põhineb kohtuotsus, olid võltsitud;

4) kohtu või mõne muu asutise otsuse tühistamine, mis oli pandud uuesti läbivaatamisele kuuluva otsuse aluseks.

Sel viisil võib määratleda uute asjaolude ja tingimuste mõistet otsuse uueks läbivaatamiseks. Jutt on mitte uutest tõenditest, vaid nimelt uutest asjaoludest, s. o. reaalseist faktidest, sündmustest ja tegudest, mis eksisteerisid looduses asjaarutamise momendil, kuid ei olnud ega võinud olla kohtule ja pooltele teada, ja millel on asja kohta niivõrd oluline tähtsus, et kui nad oleksid kohtule teada olnud, oleks viimane teinud vastupidise sisuga otsuse. Niisuguste uute asjaolude ilmsikstulekul tuleb avaldus asja uueks läbivaatamiseks esitada krai- (oblasti-) kohtule.

Kõigil teistel juhtumel tuleb avaldus asja uueks läbivaatamiseks anda kohtule, kes otsustas asja sisuliselt, kes siis ka peab otsustama küsimuse asja uue läbivaatamise palve rahuldamisest või tagasilükkamisest.

Kui otsus põhines tunnistajate öeldistel või dokumentidel ja pärast selgus, et tunnistajad andsid valetunnistusi või et dokumendid olid võltsitud, võib taotella asja uut läbivaatamist ainult siis, kui valetunnistuse või dokumentide võltsimise fakt on kindlaks tehtud jõustunud kohtuotsusega.

See käib ka niisuguste asja uue läbivaatamise põhjuste kohta, nagu poolte, nende esindajate, ekspertide, kohtunike ja rahvakaasistujate kuritegeline tegevus; sel juhtumil tuleb kuriteo fakt samuti teha kindlaks kohtu korras, s. t. et ainult siis, kui jõustub kohtuotsus, mis on kindlaks teinud mainitud isikute kuriteo, võib paluda otsuse uut läbivaatamist.

Lõpuks on asja uue läbivaatamise põhjuseks ka kohtu või mõne muu asutise nende otsuse tühistamine, mis ses asjas otsuse aluseks on pandud. Avaldust asja uueks läbivaatamiseks kõigil ülaltähendatud põhjustel võivad esitada pooled. Samuti võib küsimust asja uueks läbivaatamiseks uute asjaolude ilmsiktulekul algatada VNFSV Ülemkohtu esimehe, NSVL Prokuröri, liidu- ja autonoomsete vabariikide Ülemkohtute esimeeste, krai (oblasti), ringkonna ja autonoomsete oblastite kohtute esimeeste ja vabariigi, krai (oblasti) ja rajooni prokuröri esitusel (§ 252).

Kohtu määruste peale asja uue läbivaatamise tagasilükkamise kohta võib esitada edasikaebuse erikaebe korras kõrgema astme kohtutele. Kui aga kohtu määrus asja uue läbivaatamise palve on rahuldanud, ei ole säärase määruse peale lubatud esitada erikaebust lahus kassatsioonikaebusest.

Asja uue läbivaatamise taotise algatamise tähtajaks on 1 kuu, arvates sellest momendist, millal uus faktiline asjaolu sai poolele teatavaks, või arvates sellest momendist, millal jõustus kohtu otsus, millega tehti kindlaks tunnistajate valeöeldised, dokumentide võltsimised, poolte, nende esindajate, ekspertide, kohtunike, rahvakaasistujate kuritegelised teod.

Täidetud otsuste tagasitaitmine. Otsuse tühistamise korral asjas, milles hageja juba

kostjalt väljamõistetud summa või asja on sisse nõudnud, kui asja uue läbivaatamise puhul hageja hagi on tagasi lükatud, peab kohus otsustama täidetud otsuse tagasitaitmise, s. o. kohustama hagejat kostjale tühistatud kohtuotsuse alusel saadud varandust või raha tagasi andma.

Niisugune otsuse tagasitaitmine võib aset leida otsuse tühistamise puhul kassatsiooni korras, järelevalve korras ja uute asjaolude ilmsikstulekul.

Kuid VNFSV TsPK § 254-d määrab töötulide suhtes kindlaks, et summade tagasinõudmist töötajalt asutiste või ettevõtete kasuks võib teostada ainult sel juhtumil, kui tühistatud otsus oli rajatud töötaja poolt esitatud võltsitud dokumentidele või tema poolt antud valeandmeile.

S I S U.

	Lk.
I peatükk. Otsuse peale edasikaebamise õiguse tähtsus	3
II peatükk. Edasikaebamise loomus Nõukogude protsessis	4
III peatükk. Isikud, kellel on õigus kaebusi ja proteste esitada, ning põhjused otsuse tühistamiseks	7
IV peatükk. Kaebuse ja protesti sisu	10
V peatükk. Kaebuse või protesti esitamise kord ..	12
VI peatükk. Seletus kaebuse kohta	13
VII peatükk. Kaebuste ja protestide läbivaatamise kord	13
VIII peatükk. Kõrgema astme kohtu määruse sisu ..	14
IX peatükk. Erikaebused	16
X peatükk. Kohtu otsuste ja määruste uus läbivaatamine järelevalve korras	18
XI peatükk. Otsuste uus läbivaatamine uute asjaolude ilmsikstulekul	21

A-11726

„RAHVAKOHTUNIKU JA RAHVAKOHTUSTE
BIBLIOTEEGIS“ ILMUVAID TEOSEID:

Koževnikov: Kriminaalasjade alluvus.

Laptev: Kuriteo koosseis ja kriminaalasjade kvalifikatsioon.

Tšeltsov: Kohtu alla andmine.

Arsenjev: Kohtuistung kriminaalasjus.

Koževnikov: Kohtuotsus kriminaalasjus.

„ Otsuste peale edasikaebamine ja protestimine
kriminaalasjus.

Menšagin: Kuriteod võimuorganite vastu.

Utevski: Kuriteost osavõtt.

Durmanov: Karistatuse aegumine ja kustumine.

Lapšina: Abort.

Reichel: Alimentide asjad.

Abramov: Kohtuistung tsiviilasjus.

„ Kohtuotsus tsiviilasjus.

Jt. jt.

Hind 80 kopikat